

Introducere

În urma solicitării transmise de corespondentul principal al Senatului României la Centrul European pentru Cercetare și Documentare Parlamentară, de pe lângă Parlamentul European și Consiliul Europei, au răspuns corespondenții adunărilor parlamentare din următoarele țări: Armenia, Austria, Bulgaria, Cipru, Croația, Republica Cehă, Danemarca, Elveția, Estonia, Finlanda, Franța, F.R.Y. Macedonia, Marea Britanie, Germania, Grecia, Irlanda, Italia, Liechtenstein, Lituania, Luxemburg, Norvegia, Olanda, Polonia, Portugalia, Rusia, Serbia, Slovacia, Slovenia, Spania, Suedia, SUA.

Franta, Italia și Portugalia au parlamente în care sunt reprezentați și cetățeni ai țărilor respective care trăiesc în străinătate.

FRANȚA

Articolul 24 din Constituția Franței din 4 octombrie 1958 dispune ca « cetățenii francezi stabiliți în afara țării sunt reprezentați în Senat ». Acest text constituie baza constituțională a reprezentării parlamentare a peste 2 000 000 de persoane stabilite în străinătate.

Acesta este unul dintre aspectele specifice ale Senatului francez: deși nu sunt reprezentați în Adunarea Națională, francezii din străinătate aleg prin scrutin indirect un număr de 12 senatori începând cu anul 1983, colegiul lor electoral este format din membri, aleși în mod direct de expatriați ai Adunării Francezilor din Străinătate care a înlocuit din 2004 Colegiul Superior al francezilor din străinătate.

Problema reprezentării politice a cetățenilor francezi stabiliți în afara granițelor Franței este foarte veche. Această problemă s-a pus prima dată în 1789. Dar, abia Constituția din octombrie 1946 aduce dispoziții referitoare la reprezentarea cetățenilor francezi din străinătate. Adunarea Națională Franceză, însărcinată să stabilească modalitățile de reprezentare, a decis atunci ca trei consilieri din 320 (la acea vreme, Senatul purta numele de « Consiliu al Republicii ») să îi reprezinte pe cetățenii francezi rezidenți în Europa, America și Asia-Oceania (Africa dispunea de un statut specific, dat fiind numărul mare de colonii franceze de pe acest continent).

Răspunzând acestor solicitări, Robert Schuman, pe atunci președinte al Consiliului de Miniștri al Franței semnează un decret pe 7 iulie 1948 prin care este instituit Consiliul Superior al Francezilor din Străinătate.

După intrarea în vigoare a Constituției din 1958 sunt promulgate două ordonanțe sunt promulgate 1958 și respectiv 1959 în vederea organizării

acestei reprezentări. În acest sens, Consiliul Superior al Francezilor din Străinatate devine colegiu electoral unic pentru alegerea senatorilor care să îi reprezinte pe francezii din străinatate. În acel moment existau șase senatori: doi reprezentau Europa și America, unul Asia și Oceania, trei reprezentau Africa.

Prima mare reformă a Consiliului Francezilor din străinatate a avut loc la 7 iunie 1982, prin stabilirea alegerii acestuia prin sufragiu universal direct și alegerea a 12 senatori doar de către membrii aleși din cadrul Consiliului.

Legea nr. 2004-805 din 9 august 2004 schimbă numele acestui Consiliu în Adunarea Francezilor din Străinatate. Aceasta adunare:

- este condusă de ministrul francez de externe;
- are responsabilitatea de a îi alege pe senatorii care îi reprezintă pe cetățenii francezi din afara granițelor;
- dă sfaturi Guvernului referitor la problemele și la aspectele de interes ale celor ce domiciliază în afara țării;
- poate fi consultată de Guvern în elaborarea textelor de lege cu repercursiuni asupra francezilor din diaspora.

Pe lângă ministrul de externe, AFS se compune din 183 de membri, dintre care 150 aleși prin sufragiu universal direct, 12 senatori și 21 de personalități desemnate de președinte pentru competențele în problemele diasporei. Precum colegii lor care reprezintă colectivități teritoriale, senatorii care îi reprezintă pe francezii din străinatate sunt aleși prin sufragiu universal indirect. Doar cei 150 de membri aleși participă la alegerea senatorilor.

Legea organică n° 83-499 din 17 iunie 1983 a stabilit numărul de senatori reprezentând diaspora de la 6 la 12. Acest text stabilește, deasemeni, condițiile de eligibilitate, incompatibilitățile precum și regulile

aplicabile alegerii acestora. Acești senatori au astfel același statut electoral precum colegii lor din departamentele franceze : mandat de șase ani, vârsta de eligibilitate de 30 de ani, scrutin în două etape și reînnoirea parțială a mandatului.

Contrar unei idei larg vehiculate, aceștia nu trebuie să fie neapărat expatriați, precum cei pe care îi reprezintă, așa cum senatorii din departamentele franceze nu sunt obligați să locuiască în colegiile în care sunt aleși. E drept, că majoritatea senatorilor care îi reprezintă pe francezii din străinătate au solide legături personale sau familiale cu regiunea respectivă și cunosc foarte bine problemele cu care cetățenii francezi din acel spațiu geografic se confruntă.

*

*

*

În prezent, cetățenii francezi din străinătate nu sunt reprezentați decât în Senat.

Senatorii primesc o indemnizație specială pentru a face față cheltuielilor pe care le implică mandatul.

Această indemnizație lunară era la 1 octombrie 2008, în valoare de 6159,79 euro.

Totuși, Legea constituțională nr. 2008-724 din 23 iulie 2008 a modificat articolul 24 din Constituție pentru ca pe viitor, francezii din străinătate să fie de asemenea reprezentați și în Adunarea Națională. Intrarea în vigoare a acestei reforme este subordonată adoptării unei legi organice, conform dispozițiilor articolului 25 din Constituție.

Există două aspecte esențiale care caracterizează regimul administrativ pe care Senatul îl acordă celor 12 membri ai săi care îi reprezintă pe cetățenii francezi stabiliți în străinătate:

1. Convorbiri telefonice: Acești senatori dispun de un abonament telefonic anual în valoare de 9670 euro, în vreme ce pentru senatorii din Ile-de-France valoarea acestui abonament este de 4780 euro, iar pentru ceilalți, de 6610 euro.
2. Avion: Acești senatori dispun de un credit anual egal cu prețul a opt călătorii dus-întors (sau 16 călătorii simple), clasa business, pe ruta Paris -Sydney, membrii aleși în circumscripțiile din diaspora, cu reședința într-un oraș din străinătate, în vreme ce ceilalți senatori au dreptul anual la 40 de călătorii dus-întors (sau 80 de călătorii simple) între Paris și departamentul în care au fost aleși.

În exercitarea mandatului lor, senatorii dispun de o sumă pentru remunerația colaboratorilor – 3 asistenți – acest număr putând ajunge la 6 în cazul angajării cu contract parțial de muncă.

Începând cu data de 1 octombrie 2008, remunerarea lunară brută a asistentului angajat cu normă întreagă se ridică la 2382,16 euro.

Fiecare senator are la dispoziție un birou individual în cadrul Palatului Luxemburg sau dependențelor sale.

De asemenea, dispune de întregul sistem comunicațional și informațional.

Senatorii au la dispoziție două foto-copiatoare: unul instalat în circumscripția electorală, celălalt în biroul din Palatul Luxemburg.

Pot beneficia, de asemenea, de abonamente la două linii telefonice simple precum și de o sumă necesară achiziționării unui fax instalat în circumscripția electorală sau în Paris.

Pentru aceste două facilități senatorii dispun de un contract global de comunicații, pentru o sumă anuală stabilită în funcție de distanța la care se află circumscripția.

Facilități de transport

Senatorii beneficiază de anumite facilități de transport, în funcție de modul de deplasare utilizat.

Transport aerian

Senatorii au dreptul la 40 de călătorii dus-întors între Paris și circumscripțiile lor electorale și de 6 călătorii între Paris și o destinație aflată în afara țării (un regim specific este prevăzut pentru senatorii din teritoriile de peste mări și senatorii care reprezintă francezii din străinătate).

Transport SNCF

Senatorii dispun de un abonament nominal, valabil pe toată rețeaua SNCF, la clasa I și la vagonul de dormit, pentru deplasările în interiorul țării.

Mașini

Pentru deplasările de scurtă durată impuse de mandatul lor, senatorii au la dispoziție parcul de mașini al Senatului.

În ipoteza în care nu este disponibilă nici o mașină, senatorii pot apela la serviciul de taximetrie.

Locuință

Senatorii pot primi un împrumut pentru locuință. Procentul de rambursare este de 2% iar perioada maximă de rambursare este de 18 ani.

ITALIA

Articolele 48, 56, 57 din Constituția Italiei revizuită în anul 2001, precizează că italienii care locuiesc în străinătate vor avea dreptul să fie reprezentați în Parlamentul italian astfel: doisprezece în Camera Deputaților și șase în Senat.

Diaspora italiană se împarte în patru zone electorale, în fiecare alegându-se cel puțin un deputat și un senator:

- **Europa (cuprinde și Rusia și Turcia)**
- **America de Sud**
- **America de Nord și Centrală**
- **Africa, Asia, Oceania și Antarctica**

Locurile rămase sunt distribuite între aceste zone electorale direct proporțional cu numărul de cetățeni italieni rezidenți în fiecare.

Cetățenii italieni din diaspora au întotdeauna dreptul de a vota la toate referendumurile și alegerile care se desfășoară în Italia (cu condiția ca ei să-și fi înregistrat rezidența în cadrul consulatului de care aparțin). Totuși până în anul 2001¹, orice cetățean care dorea să-și exercite dreptul de vot, era obligat să se prezinte personal în localitatea din Italia unde a fost înregistrat cu drept de vot. Singura excepție a acestei reguli a fost cu ocazia alegerilor pentru Parlamentul European, pentru care alegătorii puteau să voteze la cel mai apropiat consulat, dar numai în cazul în care erau rezidenți ai unui stat membru al Uniunii Europene.

Până în 2001, statul italian oferea cetățenilor italieni din diaspora gratuit o călătorie cu trenul în scopul votului, dar numai pe teritoriul Italiei, restul călătoriei fiind acoperită de alegător, fapt ce a determinat o serie de vociferări și petiții, obligând guvernarea să adopte *legea privind votul prin poștă pentru cetățenii din diaspora*. Astfel, acest tip de vot a fost aplicat pentru cele două referendum-uri din 2003 și pentru alegerile parlamentare din 2006.

Candidații care apar pe listele de vot trebuie să întrunească două condiții: să fie rezidenți ai zonei electorale unde candidează și să aibă dreptul de vot.

Procesul electoral începe cu optsprezece zile înainte de ziua stabilită a alegerilor, când consulatul trimite un pachet electoral tuturor alegătorilor, pachet ce cuprinde următoarele:

✓ Certificatul electoral

---

¹ În anul 2001, a fost votată legea nr. 459/2001 privind dreptul cetățenilor italieni din diaspora să voteze în cadrul alegerilor naționale și referendum, după ce în anul 1999 a fost modificat art. 48 din Constituția italiană introducându-se dreptul de vot pentru cetățenii italieni care trăiesc în afara granițelor țării.

- ✓ Două buletine de vot colorate diferit (roz pentru Camera Deputaților și albastru pentru Senat); cetățenii cu vârsta de până în 25 de ani votează numai pentru alegerea Camerei Deputaților
- ✓ Două plicuri (unul mic, gol și unul mai mare timbrat și adresat consulatului)
- ✓ Lista cu candidații din circumscripția electorală respectivă
- ✓ Fișă explicativă

Plicurile cu voturile se expediază către consulatele aferente, care le trimit mai departe către biroul electoral central din Italia.

*

*

*

Constituția Italiei, amendată de Legea Constituțională nr. 1/2000 și de Legea nr. 1/2001, prevede alegerea în Parlament a unor membrii care să îi reprezinte pe cetățenii italieni din străinătate.

Aceștia au aceleași drepturi bănești ca senatorii aleși în circumscripțiile din țară. În ceea ce privește articolul 69 din Constituție, venitul de bază (alocația de bază și alocația zilnică) este fixat în conformitate cu Legea nr. 1261/1965. Celelalte aspecte legate de decontări și facilități sunt stabilite prin hotărâri ale Biroului permanent.

Având în vedere situația specială a senatorilor aleși în circumscripțiile din diaspora, Hotărârea Biroului permanent din 27 iulie 2006 prevede măsuri suplimentare de rambursare a cheltuielilor acestora legate de călătorii.

Se rambursează biletul de călătorie între cel mai apropiat aeroport/ gară de lângă orașul de reședință și Italia. Se rambursează, de asemenea, călătoriile cu punctul de plecare într-un oraș din circumscripția unde acesta a fost ales. Pentru călătoriile din interiorul circumscripțiilor se rambursează costurile de până la 35 000 euro anual. Rambursarea se face pe baza biletului de călătorie. Trebuie menționat, că, în interiorul Senatului, există o agenție de voiaj pentru a reduce sarcinile legate de călătorii care revin senatorilor (nu doar a celor pentru diaspora).

Același Birou prevede activarea unei linii internaționale de telefon pentru birourile senatorilor aleși în circumscripțiile din diaspora.

PORTUGALIA

Parlamentul Republicii Portugheze cuprinde o singură cameră, *Adunarea Republicii*, compusă din 230 de membrii aleși direct prin vot universal pe o perioadă de patru ani. Membrii Adunării reprezintă întreaga țară și nu circumscripția electorală în care au fost aleși.

Anul 1997 a marcat o schimbare majoră în procesul de vot în diaspora, portughezii ce trăiesc în afara țării au primit dreptul de a vota atât în cadrul alegerilor prezidențiale, cât și pentru referendumurile naționale. În 2001, cetățenii cu drept de vot din diaspora au votat pentru prima dată pentru alegerea președintelui republicii.

Cetățenii portughezi din diaspora sunt grupați în două colegii electorale, fiecare alegând doi membri în Parlament. Un colegiu

electoral acoperă toate țările Europei, iar celălalt colegiu restul lumii („în afara Europei”).

Votul în diaspora poate fi exercitat dacă cetățenii se înregistrează, chiar dacă (spre deosebire de cetățenii rezidenți pe teritoriul Portugaliei), înregistrarea nu este obligatorie (articolul 3, nr. 3 din Legea nr. 13/22 martie 1999). Înregistrarea trebuie făcută cu 60 de zile înainte de alegeri.

Pentru votul în diaspora, înregistrarea se poate face în cadrul consulatului, sau după caz, în cadrul ambasadei sau alt centru desemnat. Există 200 de centre de înregistrare în afara Portugaliei, unele dintre ele acoperind mai mult de o țară, iar unele țări găzduiesc mai multe centre datorită numărului mare de cetățeni portughezi ce locuiesc pe teritoriul acelor țări.

Decretul-Lege nr. 95-C76 din 30 ianuarie 1976 reglementează o serie de proceduri cu privire la alegerile parlamentare în diaspora. Aceste alegeri, precum și cele pentru Parlamentul European sunt exercitate prin poștă.

Pentru alegerile pentru Parlamentul național și Parlamentul European (din 1987 până în 2004), Ministerul Administrației Interne al Portugaliei trimite buletinele de vot împreună cu două plicuri tuturor cetățenilor înregistrați în diaspora cu două sau trei săptămâni înainte de ziua votului. Alegătorul completează buletinul său de vot, îl împachetează, după care îl introduce într-unul din plicuri, pe care îl sigilează și îl introduce în cel de-al doilea plic împreună cu o fotocopie după cartea sa de alegător. Acest plic trebuie trimis centrului desemnat din Portugalia, inclusiv în ziua alegerilor. Buletinele de vot din diaspora sunt deschise și numărate la zece zile după alegeri, alocându-se astfel cele patru locuri în Parlament. În cadrul alegerilor

pentru Parlamentul European, numărul de voturi din diaspora se adaugă la numărul total de voturi intern².

*

*

*

Conform articolului 12, statutul de membru al Parlamentului îi dă dreptul acestuia de a avea un asistent individual, recrutat în condițiile stabilite de lege. Această lege nu a fost încă aprobată. Prin urmare, tot suportul oferit de Parlament este acordat, în fapt, de grupurile parlamentare. Același articol dă dreptul membrilor Parlamentului de a solicita organelor guvernamentale locale asigurarea facilităților necesare care să îi permită acestuia/acesteia să ia legătura în mod direct cu media și cu cetățenii din circumscripția sa.

Membrii Parlamentului nu au dreptul la un autoturism de serviciu, cu excepția următoarelor persoane: Președintele, cei patru vice-președinți, unul dintre secretarii Biroului, foștii președinți ai Adunării care sunt în continuare membri ai Parlamentului și președintele Biroului. În concluzie, aproximativ 8 membri ai parlamentului dintr-un total de 230 au dreptul la un autoturism de serviciu.

În vederea îndeplinirii sarcinilor de serviciu, membrii Parlamentului au dreptul să folosească serviciile de poștă și sistemul gratuit de telecomunicații al Parlamentului, precum și rețelele IT și alte rețele electronice.

---

² Decretul-Lege nr. 95C/76

Hotărârea Adunării Naționale a Republicii nr. 57/2004 din 6 august, amendată de Hotărârea Adunării Naționale a Republicii nr. 12/2007 din 20 martie stabilește principiile care guvernează costurile de călătorie ale membrilor Parlamentului. Astfel, în ceea ce privește cheltuielile senatorilor care îi reprezintă pe expatriați, există următoarele mențiuni:

Articolul 1

Călătoriile Membrilor Parlamentului pe perioada exercitării mandatului

5. Membrii aleși de către expatriații din Europa, care au domiciliul în circumscripția lor electorală, au dreptul săptămânal la o călătorie dus-întors cu avionul, între orașul de rezidență și Lisabona, precum și la asigurarea transportului dintre domiciliu și aeroport.
6. Membrii Parlamentului, aleși de expatriații din afara Europei, cu domiciliul în circumscripția în care au fost aleși, au dreptul la două călătorii lunare dus-întors cu avionul, la cel mai bun loc disponibil, între orașul de reședință și Lisabona, precum și la asigurarea transportului dintre domiciliu și aeroport.

Articolul 4

Călătorii în interes de serviciu în districtele electorale din diaspora

1. Fiecare dintre cei doi membri aleși în circumscripțiile electorale ale diasporei din Europa și din afara continentului european poate cheltui, pentru călătorii în interes de serviciu în circumscripția în care este ales, până la jumătate din suma corespunzătoare acestei circumscripții prevăzută de bugetul Adunării Naționale a Republicii.

2. Dacă, în aceste circumscripții, unul dintre membrii domiciliază acolo și celălalt nu, Președintele Adunării Republicii va fixa, după audierea Biroului, un factor corector care va fi luat în considerare pentru a spori facilitățile de care cel dintâi beneficiază în ceea ce privește călătoriile regulate spre casă, în perioadele de lucru efective ale Adunării.

3. Plata alocației de mai sus se efectuează în patru tranșe.

4. Pe perioada misiunilor, membrii au dreptul la plata diurnei și la plata cazării.

5. Membrii aleși în circumscripțiile din diaspora, cu reședința într-un oraș din străinătate, nu au dreptul la alocații atunci când își desfășoară activitatea printre votanții din orașul de reședință.

6. Atunci când își desfășoară activitatea în afara orașului de reședință, membrii aleși în circumscripțiile din diaspora, cu reședința într-un oraș din străinătate, au dreptul la diurna aferentă activităților desfășurate în afara țării.

7. Prezentarea biletului/biletelor de călătorie folosite la trecerea granițelor este obligatorie, în același timp cu completarea conformă a formularului.

Articolul 11

6. Membrii aleși în circumscripțiile din afara Europei cu reședința circumscripția respectivă au dreptul, în timpul activității efective a Adunării, la plata cheltuielilor de cazare, stabilite de paragraful 1, articolul 17 din Legea 4/85 din 9 Aprilie, plus suma corespunzătoare a 4 zile de cazare suplimentare lunar.